

Dharma Tjiam: 'Zo leer je kinderen (beter) schaken'

De schaakbond wil dat zoveel mogelijk kinderen leren schaken, plezier hebben in het spel en het ook blijven spelen. Daarom ondersteunt de KNSB goede, enthousiaste trainers met een opleiding en tips over lesmethoden. Doe ook mee en zorg dat we nog meer kinderen bereiken.

Dharma Tjiam, directeur bondsbureau, krijgt vaak vragen over wat de KNSB van bepaalde lesmethoden vindt. Zijn antwoord plaatst hij graag in een breder kader. Tjiam: 'Met een lesmethode alleen, kom je er niet. Een goede trainer is essentieel om kinderen enthousiast te houden voor schaken. Kinderen leren graag iets nieuws, maar het nieuwtje kan er snel vanaf zijn. Als leraar moet je het startenthousiasme omzetten naar iets permanents - anders haken kinderen af. Ze moeten lol in het schaken hebben. Als trainer zorg je voor een goede sfeer, voor structuur en rust. Je stimuleert, daagt uit en zet humor in.'

Tjiam: 'Kinderen moeten het leuk vinden om samen met jou iets te doen. Uiteraard moet je ook goede lesstof hebben. Maar het staat of valt met de trainer. Goede docenten maken het verschil. Ik weet zelf nog goed van wie ik iets leerde en bij wie het niet makkelijk ging. Het is ook aan de trainer om de lesmethodes effectief te gebruiken. Als je

kinderen bijvoorbeeld een uur lang oefeningen laat maken, zonder ze aandacht te geven, haken ze af. Of je ze nu diagrammen op papier geeft (Stappenmethode), of achter het online programma Chessity zet - als je ze lang alleen aan de slag laat gaan, werkt het niet. Als KNSB willen we sowieso dat kinderen ook met een echt schaakbord tegen elkaar spelen. Het bordspel is duizenden jaren oud, heeft nog steeds een heel sterk imago en het blijft een bijzondere ervaring om zo met elkaar in contact te komen.'

Voorbeeldlessen en meester-gezel

Tjiam vindt dat de schaakbond trainers meer kan ondersteunen. 'We zouden een standaardprogramma kunnen maken voor het basisniveau. Dat geeft houvast. Dat je ziet hoe je methodes en spelletjes goed inzet, bijvoorbeeld. Trainers moeten nu zelf uitzoeken wat er allemaal aan lesmateriaal beschikbaar is. De hockeybond en de Duitse

*Dharma Tjiam in gesprek met Geurt Gijssen
(foto: KNSB)*

voetbalbond werken met zulke voorbeeldtrainingen, we moeten goede voorbeelden volgen. We zouden ook de meester-gezel aanpak kunnen aanbieden. Dat een ervaren trainer een beginnende helpt. Het is een heel oud principe en dat is niet voor niks, het werkt nog steeds. Daar hebben we wel de hulp van ervaren trainers voor nodig. Het zou geweldig zijn als die zich bij het bondsbureau melden.'

Stappenmethode

Tjiam: 'De Stappenmethode bestaat zo'n vijfendertig jaar en heeft zich meer dan bewezen. Veel kinderen zijn ermee opgegroeid en goede schakers geworden. De methode wordt ook in andere landen gebruikt, zoals in Amerika en Duitsland. Cor van Wijgerden en Rob Brunia hebben goed nagedacht over de ontwikkelingsstadia van schakers. In de opbouw kent het geen gelijke. Als je een betere schaker wilt worden, is het de beste methode die er is. De Stappenmethode is onze officiële lesmethode en blijft een centrale plek houden in onze trainerscursussen op elk niveau.'

KNSB directeur Dharma Tjiam (midden) bij prijsuitreiking van NK E-teams in Rotterdam (foto: Ilja Kalle)

Een heel waardevolle vernieuwing vindt Tjiam de Mixboeken, boeken vol opgaven met verschillende thema's, waarbij geen hint wordt gegeven. 'Zo benader je de wedstrijdssituatie. Tijdens een partij komt immers, als het goed is, niemand je influisteren dat je mat in drie kunt zetten. Dat moet je zelf herkennen. De mixboeken helpen je beter te leren denken.'

Tjiam: 'De Stappenmethode vraagt veel van de trainer. Er staat veel informatie in de handleidingen, maar de trainer moet ook veel zelf doen om vanuit die handleiding tot een afgebakende les van twintig of dertig minuten te komen. In deze snelle en drukke tijden is dat een flinke uitdaging. Verder zijn de Plusboeken bij elke stap nuttig omdat er nieuwe onderwerpen in staan en omdat ze helpen om beter te leren denken. Maar kinderen willen meestal na Stap 1 door naar Stap 2 in plaats van naar Stap 1 Plus en ouders gaan daar vaak in mee. Een andere nummering zou helpen, maar dat is er helaas niet van gekomen.'

Chessity

Tjiam: 'Chessity richt zich sinds 2015 meer op beginners en is uitstekend voor het basisniveau, zeg Stap 1. De KNSB heeft hun Piondiploma officieel erkend. Chessity biedt leuke spelletjes, je kunt sterren verdienen en het sluit goed aan bij andere online spellen die kinderen leuk vinden. Je hebt geen diepe schaakkennis nodig om kinderen met Chessity te leren schaken. Het programma ondersteunt het leerproces, dus je kunt als trainer meer een rol van begeleider nemen. Er is ook een robotje, Chessto, dat met je meekijkt en je waarschuwt als je iets fout doet, dat is erg grappig. Chessity verbetert het product voortdurend. Je kunt het goed inzetten als je een basiscursus op school geeft, zeg voor de eerste twintig à vijftientig lessen. We gaan daarom zorgen dat Chessity wordt behandeld in onze basisopleiding voor trainers. Wereldkampioen Magnus Carlsen zei dat je vooral moet kijken hoe kinderen nu leven. Laat ze met schaken kennis maken op een manier die daarbij past. Daar hoort dus de tablet, telefoon of computer bij.'

Leren denken

Tjiam: 'Echte beginners kijken alleen naar de volgende zet. Is dat een veilige zet? Kan ik dat stuk pakken zonder dat ik zelf word gepakt? Hoe trainers dit begeleiden, ligt aan hun persoonlijke voorkeur. Wie zweert bij digitale methoden kiest bijvoorbeeld voor Chessity, een ander gaat voor de papieren werkboeken van de

Dharma Tjiam (rechts) in gesprek met Hans Bohm en Marleen van Amerongen (foto: Harry Gielen)

Stappenmethode. Op het beginnersniveau is dat prima. Waar nodig kan de KNSB trainers helpen bij hun keuze.'

'Als je het beginnersniveau voorbij bent, wordt het anders', denkt Tjiam. 'Schaken is kijken, denken, doen! Maar hoe leer je dat? Tijdens een schaakpartij moet je zelf bedenken wat de reeks volgende zetten zal zijn, inclusief de beste zetten van je tegenstander. Dat aanleren is een moeilijk en langdurig proces. Ik zie hier een centrale rol voor de trainer. Die kan dat voordoen door hardop na te denken en gericht vragen te stellen. Voor een programma is dat (nu nog) veel moeilijker.'

Schaakmatties

De KNSB krijgt regelmatig vragen over hoe de online jeugdschaakclub van de KNSB zich verhoudt tot Chessity. Tjiam: 'Het is onze ambitie om in 2021 de grootste online jeugdschaakclub te hebben, met 15.000 leden. We hebben subsidie van NOC*NSF gekregen om dit te bereiken. We zien het als een aanvulling op bordschaak. De club heet Schaakmatties en we gebruiken hiervoor Chesskid, dat is op dit moment het meest geschikt om een competitie mee te spelen. We gebruiken het als speelplatform en niet om schaken te leren.'

'De doelgroep voor Schaakmatties bestaat uit lichtgevorderde en gevorderde schakers van zes tot twaalf jaar. Het is een leuke manier om te schaken, ook als er op school niet (meer) wordt geschaakt of als er geen club in de buurt is. We mikken met Schaakmatties niet op beginners. Als je online schaken wilt leren, verwijzen we je naar Chessity. Welk platform we gebruiken, staat overigens niet voor de eeuwigheid

vast. Als er een platform komt dat beter voldoet aan onze wensen, kunnen we overstappen. Dat hebben we een paar jaar geleden ook gedaan, toen we van Playchess naar Chess.com gingen met onze toernooien.'

Ander lesmateriaal

Er is ook ander lesmateriaal om beter les te geven. De werkboeken Schaken op de basisschool bijvoorbeeld, die verschijnen in combinatie met een website met spelletjes. Tjiam: 'Schaken op de basisschool splitst op het basisniveau dingen wat verder uit dan de Stappenmethode doet, andere zaken worden explicieter gemaakt. Het besteedt ook aandacht aan de trainer, met voorbeeldlessen en tips over wanneer je een bepaald hulpmiddel inzet.'

'Er is enorm veel belangstelling voor schaken', zegt Tjiam. 'Ik sprak laatst de oud-directeur van de Wielierunie, een enthousiast schaker. Hij ging op school lesgeven en verwachtte met acht kinderen aan een scholentoernooi mee te kunnen doen. Dat werden er achteventijftig! Om het start-enthousiasme om te zetten in een permanente belangstelling hebben we veel goede trainers nodig. Dan denk ik ook aan studenten die je onder begeleiding kunt laten starten, of gepensioneerden. Om beginnende trainers te begeleiden, hebben we ervaren krachten nodig. Het liefst met een onderwijsachtergrond of veel ervaring met schaaktraining.'

Meedoen?

De KNSB zou graag meer beginnerscursussen geven op de basisschool. Vooral in grote steden, waar er veel vraag naar is. Iets voor jou? Meld je aan bij het bondsbureau! (bonds bureau@schaakbond.nl)